Vlaams Parlement

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 721
van **JAN LAEREMANS**
datum: 17 mei 2021

---

aan **BEN WEYTS**
VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Buitengewoon onderwijs - Capaciteitsproblemen

Net zoals vorig jaar wordt het ook nu weer moeilijk om een plaats te vinden voor kinderen in het bijzonder onderwijs. Directrice Hilde Joossens van de buitengewone basisschool Het Sas uit Antwerpen trok hieromtrent aan de alarmbel in de pers. Het Sas is een school voor buitengewoon kleuter- en lager onderwijs voor kinderen van 2,5 tot 13 jaar met een fysieke beperking (type 4) en/of een ernstige of matige verstandelijke beperking (type 2), dus groepen die tot de meest kwetsbare behoren binnen het spectrum van het buitengewoon onderwijs.

De aanmeldingsprocedure voor leerlingen van het buitengewoon onderwijs is er net afgelopen en de ouders kregen deze week te horen of en waar er een plaatsje voor hun kind is op school. Het is nog maar de tweede keer dat die inschrijvingen via een online aanmeldsysteem verlopen. Men ziet dus al twee jaar op rij hoe groot het capaciteitsprobleem in de scholen voor buitengewoon onderwijs in het Antwerpse is. Bij de leerlingen van type 2 is het probleem het grootste, daar staan er nu 46 kleuters en 35 leerlingen van de lagere school in de wachtrij voor deze school. In het slechtste geval zijn er leerlingen die gewoon geen plaats vinden, verklaarde de directrice, zij zijn aangewezen op thuisonderwijs van de ouders.

Het voorbeeld van Het Sas is exemplarisch voor de algemene toestand in veel scholen van het buitengewoon onderwijs in bepaalde regio's. Vorig jaar belandde bijna de helft van het aantal kinderen dat zich aanmeldde voor een plekje in het eerste leerjaar van het buitengewoon onderwijs in Antwerpen op de wachtlijst. Voor type 2 kon zelfs 88% geen plaats bemachtigen.

Volgens Hilde Joossens ligt een groot deel van het probleem bij de invoering van het M-decreet. Veel leerlingen van het buitengewoon onderwijs zijn met de invoering van het M-decreet naar het reguliere onderwijs gegaan. Nu blijkt dat dat niet werkbaar is voor die scholen, komt die golf terug naar het buitengewoon onderwijs.

1. Hoe evalueert de minister de alarmsignalen vanuit het Antwerpse buitengewoon onderwijs? Heeft hij uit andere steden ook gelijkaardige signalen ontvangen?
2. Heeft de minister reeds zicht op het totaalplaatje van de aanmeldingen in het buitengewoon basisonderwijs? Hoeveel kinderen die aangemeld zijn voor een plekje in het buitengewoon basisonderwijs hebben door plaatsgebrek nog geen plek gekregen? Om welke types gaat het vooral?

3. Heeft de minister reeds zicht op het totaalplaatje van de aanmeldingen in het buitengewoon secundair onderwijs? Hoeveel kinderen die aangemeld zijn voor een plekje in het buitengewoon secundair onderwijs hebben door plaatsgebrek nog geen plek gekregen? Om welke types gaat het vooral?

4. De minister sprak in de plenaire vergadering van 10 juni 2020 bij een actuele vraag inzake hetzelfde thema over de miljoenen euro's die geïnvesteerd zijn en nog zullen geïnvesteerd worden inzake infrastructuur in het buitengewoon onderwijs. Enerzijds waren er capaciteitsmaatregelen op korte termijn, nl. extra middelen voor onder meer huursubsidies en het instellen van containerklassen. Anderzijds waren er maatregelen op lange termijn, waarbij gezorgd zou worden voor bijkomende capaciteitsmiddelen van maar liefst 3 miljard euro tijdens deze legislatuur.

   Wat is de stand van zaken? Hoeveel extra plaatsen werden zo voor het komende schooljaar al extra gecreëerd in het buitengewoon onderwijs? In welke types situeren deze extra plaatsen zich vooral? In welke regio's zijn deze extra plaatsen gecreëerd?

5. Zijn hierbij garantiemechanismen betreffende de regionale verdeling van deze budgetten? Want als we zien dat in de ene regio veel meer nood is aan capaciteit in deze scholen, dan riskeert men dat bepaalde leerlingen uiteindelijk terecht zullen komen in een school die ver van hun woonplaats ligt en dus 's morgens en 's avonds urenlang op de bus zitten. Dit moeten we zoveel mogelijk vermijden. Hoe zit het dus met de regionale spreiding van het capaciteitsbudget in dezen?

6. Het M-decreet heeft in de vorige legislatuur verschillende leerlingen uit het buitengewoon richting het reguliere onderwijs gekanaliseerd. Deze legislatuur komt er een nieuw begeleidingsdecreet, dat in tussentijd herdoopt werd tot Leersteundecreet. De minister haalde bij de vorige bespreking van dit onderwerp al aan dat de keuzes die gemaakt worden in dit kader van wezenlijk belang zullen zijn, aangezien dit communicerende vaten zijn.

   Wat is de stand van zaken m.b.t. de opmaak van het Leersteundecreet?

7. Te verwachten valt dat met het nieuwe decreet opnieuw veel leerlingen met grote zorgnoden die in het regulier onderwijs zitten weer richting buitengewoon onderwijs zullen vloeien, een trend die we nu al vaststellen, zeker i.v.m. type 9-leerlingen met autisme.

   Zal de minister inzake het capaciteitsbudget inspelen op deze fluctuatie?

BEN WEYTS
VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD
op vraag nr. 721 van 17 mei 2021
van **JAN LAEREMANS**

---

1. Het buitengewoon onderwijs blijft voor veel leerlingen met speciale noden de meest geschikte plaats met de beste omkadering. Er is echter plaatsgebrek, zoals naar boven kwam na de aanmeldingsprocedure voor het buitengewoon onderwijs in Antwerpen.

   Er moet op verschillende fronten ingezet worden, op lange en korte termijn. Ik ga daarvoor verder in dialoog met de verschillende spelers op het terrein om alle mogelijke pistes te verkennen. Onze gezamenlijke ambitie moet zijn dat we er samen voor zorgen dat alle kinderen met een verslag een geschikte plaats hebben op school.

   Mijn administratie heeft verschillende signalen vanuit meerdere regio's gekregen over de capaciteitsproblemen in het buitengewoon onderwijs.

2. Mijn onderwijsadministratie beschikt niet over een overzicht van alle aangemelde leerlingen.

3. Zie vraag 2.

4. Ik kan u meegeven dat er uiteraard in het algemeen best via verschillende investeringspistes wordt ingezet op het realiseren van schoolinfrastructuur. Tijdens mijn recente toelichting van het Masterplan Scholenbouw 2.0 heb ik duidelijk gemaakt wat de strategische doelstellingen zijn en dat we als Vlaamse Regering substantieel investeren. We voorzien 3 miljard euro voor nieuwe investeringsbeslissingen waaronder 361 miljoen euro voor extra capaciteit.

   Wat betreft het begrotingsjaar 2020 heeft de Vlaamse Regering op 10 juli 2020 het herverdelingsbesluit goedgekeurd waarmee de capaciteitsmiddelen op begrotingsjaar 2020 worden herverdeeld in functie van de realisatie van betreffende capaciteitsprojecten. Het resterend saldo van 7.465.586 euro op de meerjarenplanning voor 2020 werd herverdeeld naar het reguliere budget over de onderwijsnetten volgens de geactualiseerde verdeelsleutel OD II om prioritair in te zetten voor extra capaciteit in het buitengewoon (basis)onderwijs.

   Dit naar aanleiding van de acute noden die op dat moment gesignaleerd werden vanuit de stad Antwerpen. Voor het toewijzen van dit saldo aan concrete projecten gebeurde een selectie binnen elk van de onderwijsnetten. Er werden 7 projectvoorstellen buitengewoon onderwijs (1 GO, 1 OGO, 5 VGO) geselecteerd (zie onderstaande tabel). Deze projectvoorstellen werden ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van het GO! op 30 oktober 2020 of de Raad Van bestuur van AGION op 21 oktober 2020. Via deze 7 projectvoorstellen worden 259 extra plaatsen voorzien in het buitengewoon onderwijs, waarvoor een gemiddelde opleveringstermijn wordt verwacht van 2 jaar.

Net	Provincie	Gemeente	Extra plaatsen	Type
GO	Antwerpen	Antwerpen (Deurne)	45	type 7
OGO	West-Vlaanderen	Zwevegem	35	type 9

VGO	Antwerpen	Antwerpen (Berchem)	29	type 9
VGO	Antwerpen	Nijlen (Kessel)	20	type 2
VGO	Oost-Vlaanderen	Beveren	66	type 9
VGO	Antwerpen	Oud-Turnhout	14	type 1, 4 en 9
VGO	Oost-Vlaanderen	Oudenaarde	50	type 3

Wat betreft het begrotingsjaar 2021 heeft de Vlaamse Regering op 17 juli 2020 beslist om 34 miljoen euro aan capaciteitsmiddelen toe te wijzen aan 11 onderwijszones om de komende jaren extra plaatsen te voorzien in het secundair onderwijs (VR 2020 1707 DOC.0769/1TER). De Vlaamse Regering heeft op 5 maart 2021 de toewijzing goedgekeurd van deze capaciteitsmiddelen aan de selectie van projectvoorstellen die de betrokken onderwijsverstrekkers eind november 2020 hebben ingediend, na het bereiken van een consensus met de lokale onderwijsverstrekkers, de onderwijsnetten en de lokale besturen.

Bij de verdeling van de extra capaciteitsmiddelen 2021 konden de onderwijsverstrekkers, waar dat door hen wenselijk werd geacht, reeds anticiperen op de te verwachten capaciteitsbehoeften in het buitengewoon onderwijs, door bijvoorbeeld prioriteit te geven aan de verdere uitbouw van bestaande campussen of de oprichting van nieuwe campussen waar zowel gewoon als buitengewoon onderwijs een aanbod hebben. Zo zal het project van WeTech Academy / VTS3 in Sint-Niklaas in totaal 80 extra plaatsen voorzien die zowel voor het gewoon als het buitengewoon onderwijs ingezet kunnen worden.

Extra capaciteit kan ook gerealiseerd worden via de huursubsidies waarvoor ik 5 miljoen extra middelen wens in te zetten.

Voor het gesubsidieerd onderwijs loopt momenteel de vijfde oproep voor huursubsidies bij AGION waarbij de scholen tot 30 juni 2021 tijd hebben om zich kandidaat te stellen. Hierbij kunnen dus zeker ook aanvragen voor het buitengewoon Onderwijs aan bod komen. Eén van de zeven rangschikkingscriteria bij de huursubsidies is de mate waarin extra capaciteit op het grondgebied van de (fusie)gemeente in kwestie wordt gegenereerd waar de behoefte het grootst is en waar tegemoetgekomen wordt aan de schoolkeuze, als de aanvraag betrekking heeft op een project waarbij nieuwe capaciteitsuitbreiding gerealiseerd wordt. Voor het criterium capaciteit wordt gekeken naar het creëren van extra capaciteit in het buitengewoon onderwijs of het secundair onderwijs, in de eerste plaats in de onderwijszones die eind 2020 extra capaciteitsmiddelen kregen toegekend.

Omdat deze oproep nog lopende is, kunnen er nog geen concrete uitspraken worden gedaan over de exacte middelen en plaatsen.

Voor wat de voorbije huuroproepen betreft, waarbij er een opstart gepland is in 2021 of 2022, kan ik u meegeven dat er voor het buitengewoon onderwijs zo'n 268 extra plaatsen worden gecreëerd in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Limburg.

Wat het GO! betreft: zij zetten met de door de Vlaamse Regering voorziene capaciteitsmiddelen niet specifiek in op de huur van gebouwen of tijdelijke units voor buitengewoon onderwijs.

Niet-limitatief is er een recente uitbreiding met containerklassen voor buitengewoon secundair onderwijs in Brugge, Sint-Niklaas, Hasselt en Evergem.

Ook met andere financieringsmiddelen zette het GO! in op uitbreidingen voor inclusief (basis)onderwijs, bijvoorbeeld in Wemmel voor type 3 met DBFM Scholen van Morgen.

5. Gezien niet alle (centrum)steden even ver staan bij het gebruik van een aanmeldsysteem voor het buitengewoon onderwijs is het niet vanzelfsprekend om op basis daarvan de noden in een aantal steden te prioriteren.

   Op 1 december 2020 werd de opdracht 'Afname van een capaciteitsmonitor onderwijs' gegund aan een onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven (HIVA) en Vrije Universiteit Brussel (onderzoeksgroep Interface Demography). De overeenkomst loopt van december 2020 tot en met november 2021. De resultaten zullen dus in december beschikbaar zijn. Het betreft een update van de eerste editie capaciteitsmonitor in 2015 en de tweede editie capaciteitsmonitor in 2018.

   De derde editie van de capaciteitsmonitor zal een beeld geven van de toekomstige te verwachten tekorten, met als focus de te verwachten tekorten in schooljaar 2027-2028:

   - voor het gewoon secundair onderwijs per onderwijsvorm op niveau gemeente en onderwijszone
   - voor het gewoon basisonderwijs op niveau gemeente
   - voor het buitengewoon onderwijs per type in buitengewoon basisonderwijs en per type en opleidingsvorm in het buitengewoon secundair onderwijs binnen (tijdens de loop van het onderzoek) nader te bepalen geografische afbakeningen

   In het lopende onderzoek is naast een aanbodbevraging in het gewoon basis- en secundair onderwijs voor het eerst ook een aanbodbevraging in het buitengewoon basis- en secundair onderwijs uitgevoerd.

   De vragen die we krijgen over de capaciteitsnood gaan ook niet enkel over extra fysieke ruimte of gebouwen, maar ook over extra omkadering. Daarom werd vorig jaar naar aanleiding van het vastgestelde capaciteitstekort in Antwerpen een extra teldag voorzien: scholen voor buitengewoon onderwijs die op de op 1 oktober 2020 hun leerlingenaantal zagen stijgen, kregen daarvoor ook meteen de extra omkadering. Dat betekent dat scholen extra personeel konden aanwerven. Deze extra teldag was er niet enkel voor Antwerpen, maar voor het ganse buitengewoon basisonderwijs.

6. De conceptnota leersteun is in voorbereiding. Ik zal deze binnen korte termijn voorleggen aan de Vlaamse regering.

7. Met het decreet leersteun kiezen we voor realistische en pragmatische inclusie. Het decreet leersteun beoogt niet minder inclusie, maar meer echte maatschappelijke inclusie: zoveel mogelijk leerlingen door zo goed mogelijk onderwijs in het gewoon onderwijs houden en vooral minder leerlingen naar het "schaduwonderwijs" (leerlingen die bij allerlei externe diensten bijles volgen en voor (collectief) thuisonderwijs kiezen).

   Met het decreet leersteun willen we ook inzetten op een betere afstemming en samenwerking tussen scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs en meer aandacht voorzien voor mogelijke terugkeer van leerlingen van buitengewoon naar gewoon onderwijs. Beweging moet in beide richtingen mogelijk zijn volgens de noden van de leerling. Het is echter niet de intentie om meer leerlingen naar buitengewoon onderwijs te laten gaan.

   Gedeelde campussen gewoon en buitengewoon onderwijs kunnen een zachte overgang van het buitengewoon onderwijs naar het gewoon onderwijs en eventueel omgekeerd faciliteren. Gedeelde campussen hebben eveneens als voordeel dat bijvoorbeeld technische lokalen kunnen gedeeld worden en dat collegiale ondersteuning door leraren en paramedisch personeel uit het buitengewoon onderwijs nabij is.

In het masterplan scholenbouw 2.0 is alvast opgenomen dat bij de verdeling van de capaciteitsmiddelen 2022-2024 de onderwijsverstrekkers, waar dat wenselijk is, kunnen anticiperen op de te verwachten capaciteitsbehoeften in het buitengewoon onderwijs, door bijvoorbeeld prioriteit te geven aan de verdere uitbouw van bestaande campussen of de oprichting van nieuwe campussen waar zowel gewoon als buitengewoon onderwijs een aanbod hebben.

Bij de verdeling van de capaciteitsmiddelen 2022-2024 zullen we alvast vragen om bij het uitwerken van projectvoorstellen die inzetten op extra plaatsen in het buitengewoon onderwijs, zo veel mogelijk in te zetten op flexibele en waar wenselijk inclusieve oplossingen.